

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

Brussels
Liaison Office
UNESCO Representation
to the European Union

Bureau de liaison
à Bruxelles
Représentation de l'UNESCO
auprès de l'Union européenne

VVN Studiedag over Inclusief Onderwijs

4 December 2013, UN House, Brussel

1. Inleiding (Dirk Timmermans, voorzitter van de onderwijswerkgroep van de VVN)

Deze studievoormiddag ging in op inclusief onderwijs in het licht van het VN-Verdrag over de rechten van personen met een handicap, met name ten behoeve van beleidsverantwoordelijkheden uit de brede onderwijssector. In 2008 is dit verdrag in werking getreden en dit verdrag is inmiddels door meer dan honderd landen en de Europese Unie geratificeerd. Vaak is er 'koudwatervrees' en onwetendheid over de juiste gevolgen van het VN-Verdrag. Zo is er een gebrek aan informatie over de juridische repercussies voor decretaal bepaalde toelatingsvoorwaarden en weigeringsgronden. Het VN-Verdrag verplicht scholen tot 'redelijke aanpassingen' zodat ze toegankelijk zijn om iedereen onderwijs te bieden. Maar wat betekenen juist begrippen als 'redelijke aanpassingen' of 'disproportionaliteit'? Wanneer is een aanpassing redelijk en wanneer is ze onredelijk? Wat is volgens het Verdrag juist een handicap? In hoeverre komt het nieuwe decreet over leerzorg voor het leerplichtonderwijs, dat momenteel voor advies bij de Raad van State voorligt, tegemoet aan het VN-Verdrag?

2. Het discriminatieverbod en redelijke aanpassingen t.a.v. personen met een beperking (Annelies D'Espalier, doctoraal onderzoekster aan de KULeuven)

Annelies D'Espalier is dieper ingegaan op de inhoud en werking van redelijke aanpassingen.

a. Antidiscriminatie recht als vertrekpunt

Globaal gezien bestaan er ruim 3 vormen van discriminatie:

- Directe discriminatie
- Indirecte discriminatie
- Weigeren van redelijke aanpassingen

"Er is sprake van het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als aanpassingen worden geweigerd die geen onevenredige belasting betekenen, of waarvan de belasting in voldoende mate wordt gecompenseerd door bestaande maatregelen. Als aanpassing wordt beschouwd, elke concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap neutraliseert." (Art. 19 Gelijkekansendecreet)

b. Handicap

i. Definitie – paradigmaverschuiving

“Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.” (Art. 1 IVRPH)

Bovenstaande definitie duidt op een paradigma-verschuiving. Vroeger lag de klemtoon op de medische benadering, ondertussen is deze verschoven naar de sociale benadering. De nadruk ligt nu met andere woorden meer op het sociale defect, nl. de samenleving die niet is aangepast, dan op het medische defect.

ii. Samenleving vs. beperking

Door de sociale benadering ligt de focus nu meer op de talenten dan op de gebreken van mensen met een handicap.

c. Redelijke aanpassingen

i. Voorbeelden van redelijke aanpassingen

Een voorbeeld van een redelijke aanpassing is bijvoorbeeld een prothese. Oscar Pistorius is door middel van protheses in staat geweest om mee te doen aan de Olympische spelen. Een ander voorbeeld is het laten meedraaien van dove leerlingen in het regulier onderwijs door een tolk voor deze leerlingen aan te stellen.

ii. Wettelijk kader

- Federale Antidiscriminatiewet (2007)
- Gelijke Kansendecreet (2008)
- Richtlijn 2000/78 en IVRPH:

Het weigeren van redelijke aanpassingen aan personen met handicap wordt gelijk gesteld met discriminatie.

Sancties kunnen onder meer een vordering tot staking (en een bijkomende dwangsom) inhouden, maar ook schadevergoedingen of strafrechtelijke sancties.

iii. Doel van de redelijke aanpassingsplicht

De doelstelling van de redelijke aanpassingsplicht is het verwijderen van ad hoc maatschappelijke barrières zodat de participatie en de integratie binnen het onderwijs vergroot wordt.

iv. Redelijke aanpassingen vs. universal design

Bij redelijke aanpassingen gaat het vooral om de integratie en participatie in het hier en nu.

Universal design wordt als volgt omschreven:

“Ontwerpen van producten, omgevingen, programma’s en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden zonder dat een aanpassing of een speciaal ontwerp nodig is. “Universeel ontwerp” omvat tevens ondersteunende middelen voor specifieke groepen van personen met een handicap, indien die nodig zijn.” (Art. 2 IVRPH)

v. Overwegingen onder de redelijke aanpassingsplicht

1. Geïndividualiseerde benadering

Opnieuw wordt er gepoogd het individu central te zetten, zowel in het proces dat zal leiden tot de aanpassing als in de aanpassing zelf.

2. De aanpassing geëvalueerd

- Is de aanpassing doeltreffend?
- Bestaan er maatregelen die de belasting reduceren? Zijn er aanpassingen die even doeltreffend maar minder belastend zijn?
- De belasting mag zwaar zijn, maar niet onevenredig.

3. Onevenredige belasting uitgelicht

- Een contextgebonden afweging van de beschikbare middelen en de kostprijs
- Daarnaast ook afweging tussen de kosten en de voordelen
- Als de aanpassing onevenredig belastend is, moet er op zoek gegaan worden naar een minder belastende aanpassing die zo goed mogelijk voldoet aan de andere voorwaarden
- De aanpassing moet mee-evolueren met tijd en omstandigheden

4. Aanpassingsplicht is een voortdurende plicht

3. Belgisch coördinatiemechanisme voor het VN-verdrag Handicap (Greet van Gool, Attaché Multilaterale Relaties bij de FOD Sociale Zekerheid)

UNCRPD is het VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Dit verdrag is door België in 2010 geratificeerd. Dit verdrag is opgesteld, om de rechten te beschermen en promoten gehandicapten. 10 procent van de wereldwijde bevolking heeft een handicap. Wat een handicap is wordt niet specifiek gedefinieerd in het verdrag. In algemene bewoording is het een erkenning van sociale en fysieke drempels die personen belemmeren om op voet van gelijkheid te participeren in de samenleving. Zoals reeds vermeld heeft er een paradigmashift van een medische benadering naar een sociale benadering plaatsgevonden. In de sociale benadering is de samenleving niet aangepast op de

persoon in plaats van andersom en heeft de persoon recht op aanpassingen in de samenleving die hem de kans geven om op basis van gelijkheid mee te draaien in de samenleving.

Nieuw in dit VN verdrag is dat er structuren in vermeld staan die toezien op de implementatie en dat het maatschappelijk middenveld betrokken moet worden bij de implementatie. Elk land kent focal points en coördinatie mechanismen die zorg moeten dragen voor de implementatie. In België zijn er meerdere lokale focalpoint en is er een federaal focal point dat zorg draagt voor de coördinatie van de acties van federale aanspreekpunten en een referentiepunt vormt.

Binnen de overheid wordt beleid gemaakt op basis van “Handistreaming”. Dit houdt in dat in alle beleidsdomeinen en fasen van het beleidsproces gekeken moet worden hoe personen met een handicap beïnvloed worden.

Twee jaar na de ractificatie moest een periodiek verslag gemaakt worden over de implementatie van het verdrag. [klik](#) hier om het verslag in te zien.

4. Concrete vertalingen van het verdrag in het bijzonder het M-decreet voor leerplichtonderwijs (Theo Mardulier – adviseur departement onderwijs)

Deze presentatie ging dieper in op het M-decreet. Het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Dat decreet moet er onder meer voor zorgen dat leerlingen met een lichte mentale beperking of leerstoornis zoals dyslexie voortaan standaard het gewone onderwijs kunnen volgen. Op 8 november 2013 werd het ontwerpdecreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften door de Vlaamse Regering goedgekeurd. De wijziging en in het decreet houden een aanscherping van de opdracht aan scholen in. Enkel wanneer een school onredelijke inspanningen zou moeten doen, kan een leerling nog doorverwezen worden naar het buitengewoon onderwijs. Er komt een inschrijvingsrecht voor leerlingen die met (redelijke) aanpassingen het curriculum kunnen volgen. Voor zover leerlingen in het normaal onderwijs gestart zijn, moeten scholen aantonen wat zij voor aanpassingen gedaan hebben om deze kinderen mee te laten draaien in het onderwijs, voordat men een verslag voor het buitengewoon onderwijs kan geven. In lijn met het VN verdrag is het dus niet het leerlingkenmerk wat bepaald of iemand deel moet nemen aan het buitengewoon onderwijs, maar of de school (omgeving) wel of niet in staat is om aanpassingen te doen. De school heeft wel het recht om na de bevestiging dat zij disproportionele maatregelen moet nemen de inschrijving te ontbinden. In principe geldt het principe eens ingeschreven is altijd ingeschreven.

Met dit decreet wordt aan leerlingen een principiële recht op regulier onderwijs geboden. Het is geen afschaffing van het buitengewoon onderwijs.

5. Ervaringen en standpunten door jongeren (Lotta Coenen, Vlaamse Jeugdraad, en Tinne Pyl, begeleidster geïntegreerd onderwijs)

De morgen werd afgesloten door een praktijkverhaal. Lotta en haar begeleidster zetten op zeer mooie wijze op basis van ervaringen uiteen wat “zoiets kleins als GON begeleiding kan betekenen” en sloten af met de woorden dat investeren in zorg pure winst is, omdat kwaliteiten van leerlingen naar boven worden gehaald.

6. Slotwoord (Marie Paule Roudil, UNESCO)

Marie Paule Roudil, directrice van het UNESCO kantoor in Brussel, richtte ter afsluiting nog een woord tot de aanwezigen en onderstreepte het belang van de implementatie van deze conventie. Door samen te werken aan de implementatie van de conventie, wordt een wezelijke bijdrage geleverd aan het bereiken van kwalitatief onderwijs voor iedereen en initiatieven zoals het [Global Education First Initiative](#).